

MIEJSCA PAMIĘCI NA TERENIE GMINY BĘDZIN

Numer ewidencyjny	Rodzaj obiektu rodzaj materiału	Treść napisu	Data powstania, autor, fundator, dane historyczne dotyczące obiektu	Lokalizacja	
WKOPWiM 1/42	Tablica. Wykonana z czarnego granitu o wymiarach 65 x 51	W hołdzie „Żołnierzom Wyklętym” Armii Krajowej, Narodowych Sił Zbrojnych, Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, którzy w latach 1945-1956 podjęli walkę o Wolną Polskę z sowieckim okupantem i narzuconym siłą reżimem komunistycznym. Cześć ich pamięci! 1.03.2015 Mieszkańcy Powiatu Będzińskiego	Marzec 2015 r. z Inicjatywy członków Klubu Gazety Polskiej Będzin II Fundator: Powiat Będziński	Tablica zamontowana na monumencie kamiennym znajdującym się na terenie parafii pw. św. Barbary w dzielnicy Koszelew (Będzin, ul. Koszelew 1)	
WKOPWiM 1/41	Tablica. Wykonana z czarnego granitu o wymiarach 65 x 140	Pamięci Bohaterów Zagłębia, którzy w 1863 roku rzucili wyzwanie carskiemu ciemności, składając swe życie na ołtarzu najdroższej Ojczyzny, tę tablicę poświęcamy. Pokonany, lecz niezwyciężony W 150 rocznicę wybuchu powstania styczniowego wdzięczni mieszkańcy Będzina	31.10.2013 r. Autor: Sebastian Zalewski Fundator: Miasto Będzin Uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej bohaterów powstania styczniowego odbyło się podczas uroczystości z okazji Narodowego Święta Niepodległości 11.11.2013 r	Zewnętrzna ściana kościółka pw. Nawiedzenia NMP w Będzinie przy ul. 9 Maja 2	
WKOPWiM 1/40	Tablica.granitowa o wymiarach 0,7 m x 0,55 m	Na wieczną pamięć mieszkańców Będzina i Powiatu Będzińskiego zamordowanych przez niemieckich nazistów W 75. rocznicę wybuchu II wojny światowej Społeczeństwo Miasta Będzina i Powiatu Będzińskiego NON OMNIS MORIAR Będzin, wrzesień 2014	30.10.2014 r. Autor: Związek Kombatanów RP i BWP Fundator: Powiat Będziński, Miasto Będzin. Uroczyste odsłonięcie tablicy upamiętniającej mieszkańców Będzina i powiatu będzińskiego zamordowanych podczas II wojny światowej nastąpiło podczas uroczystości z okazji Narodowego Święta Niepodległości 11 listopada 2014 r.	Tablica zamontowana na monumencie kamiennym znajdującym się na terenie parafii pw. św. Barbary w dzielnicy Koszelew (Będzin, ul. Koszelew 1)	

WKOPWiM 1/39	Tablica. Wykonana jest z czarnego granitu o wymiarach 140 m x 65 m	W 70. rocznicę zbrodni Wołyńskiej, pamięci 150 tysięcy bezdomnych, cywilnych Polaków zakatowanych przez Ukraińskich nacjonalistów na kresach II Rzeczypospolitej w talach 1941-1947 Cześć ich pamięci! Weterani II Wojny Światowej i Mieszkańcy Królewskiego miasta Będzina	Wrzesień 2012 r. Autor: Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych. Fundator: Miasto Będzin Uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej zbrodnię wołyńską w będzińskiej Golgocie Wschodu odbyła się 30 września 2012 r. W lipcu 1943 roku rozpoczęła się masowa akcja przeciwko mniejszości polskiej przeprowadzona przez Ukraińską Powstańczą Armię na Wołyniu. Ataki dokonane 11 lipca były jednymi z najbardziej krwawych, jakich dopuścili się ukraińscy nacjonaści w latach 1942-44. Szacuje się, że na Wołyniu zamordowanych zostało około 60 tysięcy osób	Kościół pw. Nawiedzenia NMP w Będzinie przy ul. 9 Maja 2 Tablica została umieszczona obok Krzyża Katyńskiego	
WKOPWiM 1/38	Tablica Wykonana jest z granitu o wymiarach 140 m x 65 m	„Nie za wszystkich umarli” Dnia 10 kwietnia 2010 zginęli w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem Prezydent RP wraz z małżonką, oraz elita narodu polskiego, wśród nich Poseł naszej ziemi Grzegorz Dolniak. Powierzamy ich boskiej opatrzności i ludzkiej pamięci. NSZZ Solidarność oraz Społeczeństwo miasta i powiatu Będzińskiego AD. 2011	2011 rok. Autor: NSZZ Solidarność oraz Społeczeństwo miasta i powiatu Będzińskiego. Tablica upamiętniająca katastrofę polskiego samolotu rządowego w Smoleńsku do której doszło w Smoleńsku w sobotę, 10 kwietnia 2010 roku o godz. 8:41 Zginęło w niej 96 osób wśród nich: prezydent RP Lech Kaczyński z małżonką, ostatni prezydent RP na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, wicemarszałkowie Sejmu, Senatu, grupa parlamentarzystów, dowódcy wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych, pracownicy Kancelarii Prezydenta, szefowie instytucji państwowych, duchowni, przedstawiciele ministerstw, organizacji kombatanckich i społecznych oraz osoby towarzyszące,	Kościół pw. Nawiedzenia NMP w Będzinie przy ul. 9 Maja 2	

			stanowiący delegację polską na uroczystości związane z obchodami 70. rocznicy zbrodni katyńskiej a także załoga samolotu. Była to druga pod względem liczby ofiar katastrofa w historii polskiego lotnictwa i największa pod względem liczby ofiar katastrofa w dziejach polskich Sił Powietrznych. Katastrofy nie przeżyła żadna z osób obecnych na pokładzie.		
WKOPWiM 1/37	Tablica Wykonana jest z granitu o wymiarach 140 m x 65 m	„Jeżeli zapomnimy o nich, Ty Panie Boże zapomnij o nas!” Ku czci i chwale wywiezionym, poległym, zamęczonym i pomordowanym na nieludzkiej ziemi, aby pamiętać o nich i ich męczeństwie trwała przez pokolenia Komisje Zakładowe NSZZ Solidarność z terenu Będzina 17 września 2009 roku	Wrzesień 2009 r. Fundator: Komisje zakładowe NSZZ Solidarność z terenu Będzina. Tablica upamiętniająca Polaków, którzy w okrutny sposób zginęli z rąk sowietów na Wschodzie	Kościół pw. Nawiedzenia NMP w Będzinie przy ul. 9 Maja 2	
WKOPWiM 1/36	Pomnik Piaskowiec Kielecki	1939 ZA UDZIAŁ W WOJNIE OBRONNEJ – OJCZYŻNA z tyłu BOHATEROM POLA BITEW SOSNOWIECKIEGO BATALIONU OBRONY NARODOWEJ	MRN Sosnowiec art. rzeźb. Bolesław Massalski We wrześniu 1939 r w wojnie obronnej z okupantem hitlerowskim walczyli patrioci polscy skupienie w Batalionie Obrony Narodowej. Pomnik upamiętnia wrześniowe walki.	Przed Kaplicą po prawej stronie na dziedzińcu Cmentarza Komunalnego w Będzinie	

WKOPWiM 1/35	mogila zbiorowa żołnierzy polskich poległych w latach 1919 – 1921 Opaska granitowa wokół kwatery 37 krzyży granitowych, płyta upamiętniająca (marmur czarny) na postumencie betonowym, nachylonym pod kątem ok 15 st. inskrypcja – grawer wklęsły bez pozłocień wymiary kwatery 590 x 1630 cm wymiary tablicy pamiątkowej 110 x 85 ścieżki – kosatka granitowa	W TEJ DZIAŁCE SPOCZYWAJĄ ŻOŁNIERZE POLSCY POLEGLI W LATACH 1919 – 1921 SIERŻ. SKALSKI STANISŁAW INT. FRONT SZER. JAKUBCZAK FRNACISZEK 1 B.Z SIERŻ. GÓRALSKI JAN ARM.GEN. HAL SZER. BEREC WILHELM 6.P.P KAPRAŁ SZEBEKA ANTONI AM. P.S.14 SZER. KARPIUK MICHAŁ 7.P.P SZER. SZNAJDESKI GUSTAW ODDZ.HAR. SZER. PAGOCHA FRANCISZEK I.P.A.P. SZER. JEZIRSKI MICHAŁ 13 P.A.C SZER. KRETKOWSKI STANISŁAW D. 5.PL.Z SZER. CHMURZYŃSKI HENRYK OB. K. WART. SZER. SZCZEPA JAN 8.P.UŁ SZER. BUDA ROMAN B. WART. 2-3 SZER. WÓJCIK ANTONI II .P.P. SZER. KOZA MACIEJ II 1-3 SZER. KARBOWIAK ANDRZEJ 7.P.A.P SZER. ŚLIWKA HENRYK 7 P.UŁ SZER. KOLARSKI ANTONI II.P.D.B.Z SZER. NOWAK ALEKSANDER II.P.P SZER. LEWANDOWSKI WŁADYSŁAW 26.P.P SZER. ŚWIĘCKOWSKI FRANCISZEK III B.L.K SZER. DMITROCA MICHAŁ V.B.Z SZER. CHMURA WŁADYSŁAW 20 P.P.4.K SZER. KWIATOSIŃSKI KAZIMIERZ 10.P.A.C SZER. FIŁA FRANCISZEK 7.P.A.P SZER. FROTOW ALEKSANDER 6.P.P SZER. OLSZAK WŁADYSŁAW 106.P.P SZER. TARGOSZ JAN 5 P. STRZ.PODH SZER. NOGAS MICHAŁ II.P.P SZER. CIEŚLIŃSKI WACŁAW 2.P.POZ SZER. CZAJKA WALENTY 157.P.P SZER. GINAŁ STANISŁAW 66.P.P SZER. MICHALSKI JAN 7 P.UŁ SZER. ŁEDZWA JÓZEF II SZER. LIZAK JAN I.P.STRZ SZER. DRAC JÓZEF 9.P.A.C I NIEZNANY ŻOŁNIERZ POL.	W zbiorowej mogile spoczywają żołnierze, uczestniczący w walkach zbrojnych w walce o kształtowanie się granic II RP Data 1919 – 1921 wskazuje na wojnę polsko - bolszewicką.	Będzin, ul. Małobądzka W odległości ok 39 -40 metrów od wejścia na cmentarz parafii pw. Św. Tomasza po prawej stronie w głębi w odległości 10 - 15 m od alei głównej.	

		ŚPIJ ŻOŁNIERZU...			
WKOPWiM 1/34	Grób Płyta z czerwonego piaskowca 80 x 160 cm grubości 10 cm z fakturą i obrzeżami z ozdobną opaską. Płyta o wymiarach 80 x 158 leży na 20 cm postumencie 100 x 182 cm. Wokół grobu obejście – opaska z czerwonej kostki betonowej o szerokości od 20 do 30 cm z szarymi krawężnikami. Nad napisem emblemat – atrybut poety (lira i gałązka)	EMIL ZEGADŁOWICZ 1888 – 1941	lata 40- te Autor: zakład kamieniarski „Zagórski” z Sosnowca Emil Zegadłowicz zmarł w Sosnowcu w wieku 52 lat, 24 lutego 1941 roku, o godz. 14:30 27 lutego – pogrzeb Zegadłowicza na cmentarzu małobądzkim w Sosnowcu Emil Zegadłowicz (20 Lipca 1888 - 24 luty 1941), poeta, prozaik, znawca sztuki i tłumacz. Debiutował 1908 r. W latach 1919 -1921 pracował w Ministerstwie Kultury i Sztuki. W 1921 roku pracował w redakcji czasopisma „Ponowa” Twórczość m.in.:”Żywot Mikołaja Srebrepisanego”, „Zmory”, Motory”, „Głaz Graniczny”. Tłumacz z j. Niemieckiego Fausta Goethego. Muzeum Emila Zegadłowicza oraz Fundacji Czartak mieści się w miejscowości Gorzeń Górny od 1946 roku.	Będzin, ul. Małobądzka Cmentarz sosnowieckiej parafii pw. św. Tomasza KW.6 Lewa D nr 2963 n.1	
WKOPWiM 1/33	Płyta Lastriko o wymiarach 1,8 m x 0,90 m na niej czarna płyta o wymiarach 30x25 cm	ś.p. Józef Pawlik 09.03.1923 – 07.05.1946 Żołnierz AK i NSZ	Maj 1946 r. Powstał staraniem rodziny. Grób powstał w 1946 roku własnym kosztem i staraniem żyjących braci żołnierza	Będzin, cmentarz parafialny, ul. Podzamcze. Od bramy głównej na prawo. Poniżej kwatery wojennej 11 Pułku Piechoty w Będzinie poległych w wojnie polsko-rosyjskiej w latach 1920-1921, na prawo w pobliżu muru cmentarnego	

WKOPWiM 1/32	Pomnik Cokół w kształcie piramidy o wymiarach przy podstawie 3 x 2,5 m, żeliwna masywna tablica o wymiarach: szerokość 1,80 m, wysokość 1m. Całkowita wysokość pomnika 3,60 m, figura św. Barbary 1,10 m.	Treść napisu na tablicy: Ogarnęły ich wały zguby Osaczyły sidła piekielne Pojmały pęta śmierci. Wlatach męki i ofiar Narodu zginęli w Oświęcimiu: 1939-1945 Pracownicy Głównych Warsztatów Grudziński R., ślusarz Chmielewski E., ślusarz Kuszewski M., tokarz CzeladkoW., st. kowal Moszant J., ślusarz Drazkiewicz J., ślusarz Nurek M., ślusarz Dychała Z., technik Strąg S., ślusarz Dziehcinski M., technik Todor P., majster Frysztacki St., ślusarz Waclawik K., ślusarz Kto niema grobu niebo go przykrywa. Wiernym do śmierci synom Ojczyzny dla uczczenia i zachowania ich imion w pamięci Pracownicy Gł. Warsztatów D.Z.P.W. 1.6.1947	01.06.1947 r. Autor: Załoga Głównych Warsztatów Kopalni „Paryż”. Dyrektorem był w tamtym czasie Wincenty Bojko. Na niewielkim postumencie stoi figurka patronki parafii, poniżej której znajduje się płyta z nazwiskami 13 mężczyzn, pracowników Głównych Zakładów Naprawczych Przemysłu Węglowego, którzy zginęli w latach okupacji hitlerowskiej w obozie zagłady w Oświęcimiu. Sama tablica opatrzona jest datą 1.06.1947. Monument powstał rok wcześniej. Jako pomnik ku czci zamordowanych w Oświęcimiu odsłonięty został 1.06.1947r. i przez ponad 45 lat znajdował się na terenie zakładu. W roku 1997 po renowacji przeniesiony został na plac przy kościele pw. św. Barbary w Będzinie	Na placu przy kościele pw. św. Barbary DM w Będzinie przy ul. Koszalew 1	
WKOPWiM 1/31	Pomnik pamięci wymordowanych będzińskich Żydów granit, żelbeton, tablica granitowa	Pamięci ponad 30-tysiącom Będzińskich Żydów osiadłych tu od wieków i pokoleń wywiezionych i wymordowanych przez nazistowskie Niemcy w latach drugiej wojny światowej 1939-1945 Władze miasta i mieszkańcy Będzina Sierpień 2005	Sierpień 2005 Autor: Adam Szydłowski, Mirosław Starzyński Projekt: dr inż. arch. Romuald Malina Urząd Miejski w Będzinie Pomnik usytuowany jest na Placu Bohaterów Getta Będzińskiego. Na terenie tym do 1944 roku znajdowało się Getto - „Kamionka”. Z tego miejsca Żydzi byli deportowani do obozu Auschwitz w Oświęcimiu.	Będzin-Warpie Plac Bohaterów Getta Będzińskiego przylegający do ul. Podsiadły	

WKOPWiM 1/30	Tablica granit	KATORGĄ SYBIRU SKAZANI NA ZAGŁADĘ W NAJWIĘKSZYM WIĘZIENIU BEZ KRAT, ZNIEWOLENI, POZBAWIENI LUDZKIEJ GODNOŚCI, NIGDY NIE ZATRACILI WIARY W BOGA I OJCZYZNĘ. Tą tablicą w Sanktuarium Golgoty Wschodu w Będzinie -Syberce pamięć o losie polskich Sybiraków utrwała Koło Związku Sybiraków Dąbrowa Górnicza AD 2004	17.09.2004 Koło Związku Sybiraków Dąbrowa Górnicza Tablica została odsłonięta 17.09.2004 roku w dniu 65 rocznicy wkroczenia Armii Radzieckiej na ziemię polskie. Data 17 września 1939 ma jeszcze inne konsekwencje zdobyte przez sowietów. Wschodnie ziemie pozostały na kilkadziesiąt lat w rękach ZSRR, naród polski zapłacił milionami ofiar w wyniku powojennych represji. Tablica ta w zamierzeniu autorów a zarazem fundatorów, stanowić ma trwały symbol upamiętniający losy Sybiraków - Polaków zesłanych na Sybir. Sybir to umowna nazwa dla rozległych terenów byłego ZSRR (obejmująca przede wszystkim obszar Syberii), na które zsyłano Polaków. Większość z nich już nigdy nie powróciła do swej ojczyzny...	Parafia pw. Nawiedzenia N.M.P. w Będzinie przy ul. 9-go Maja 2 przy krzyżu katyńskim	
WKOPWiM 1/29	Grób piaskowiec	Ś.P. WALENTY WALAS WETERAN1863 R. ZM. 4-V-1921 R. MAJĄC LAT 77 POKÓJ JEGO DUSZY	Brak danych	Cmentarz przy Parafii Św. Trójcy. Grób znajduje się po prawej stronie głównej alejki z prawej strony kaplicy.	

WKOPWiM 1/28	Obelisk fundament oraz postument z szarego granitu, tablica z czarnego granitu	STACJONUJĄCYM W KOSZARACH IM. JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO ŻOŁNIERZOM WOJSKA POLSKIEGO 11 PUŁKU PIECHOTY SFORMOWANEGO W BĘDZINIE 1919 ROKU 23 PUŁKU ARTYLERII LEKKIEJ STACJONUJĄCEGO W BĘDZINIE W LATACH 1922-1939 W HOŁDZIE KRWI PRZELANEJ ZA OJCZYZNĘ W WOJNACH 1920 I 1939 r. W IMIENIU SPOŁECZEŃSTWA BĘDZINA ZWIĄZEK KOMBATANTÓW R.P. I BYŁYCH WIĘZNIÓW POLITYCZNYCH. TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ BĘDZINA 15 SIERPIEŃ 2002 r.	15.08.2002 r. dr inż. arch. Romuald Malina Związek Kombatanów RP i Byłych Więźniów Politycznych, Towarzystwo Przyjaciół Będzina, Przedsiębiorstwa, Instytucje oraz Społeczność Będzina. Obelisk powstał w celu upamiętnienia chwalebnego udziału w wojnie 1920 i 1939 r. żołnierzy z 11 pułku piechoty oraz 23 pułku artylerii lekkiej stacjonujących w Będzinie. 11 pułk piechoty powstał w listopadzie 1918 roku wywodząc swój rodowód z niepodległościowych związków ochotniczych Zagłębia Dąbrowskiego, takich jak Polska Organizacja Wojskowa. 23 pułk artylerii lekkiej powstał w Wielkopolsce, gdzie w lipcu 1920 roku rozpoczęto formowanie 214 ochotniczego pułku artylerii polowej. Obydwa pułki, z których wielu oficerów osiadło na stałe w Będzinie odegrały znaczącą rolę w międzywojennym życiu miasta (regularnie uświetniały wszystkie uroczystości państwowe, organizowano wieczornice, koncerty, imprezy kulturalne dla dzieci, współpracowano z ZHP, szkołami). 11 pułk piechoty oraz 23 pułk artylerii lekkiej brały udział w wojnie obronnej 1939 roku. Wielu żołnierzy wówczas poległo, część trafiła do niewoli, pozostali wrócili do domów.	Będzin przy ul. Sienkiewicza 33, na terenie by-łych koszar im. Józefa Piłsudskiego	
WKOPWiM 1/27	Pomnik nagrobny Tumba z piaskowca w stylu klasykistycznym	WOYCIECHOWI i FRANCISZKOWI BRACIOM BORECKIM oraz IGNACEMU PROCHACKIEMU GÓRNIKOM w d. 25 Maja 1836 r. między godzina 5 i 6 rano, przy opuszczaniu Góry Węgiel kamienny pokrywający, w Kopalni Reden pod Dąbrową, Gruzem zawalonym. Urzędnicy, Górnicy, Hutnicy i inni Towarzysze Braterscy z dobrowolnych Ofiar	Brak danych. Jest to jeden z najstarszych w Polsce pomników nagrobnych wzniesionych ku czci ofiar katastrofy górniczej, która miała miejsce w KWK „Reden” 23 maja 1836 r.	Będzin – cmentarz parafialny na Górze Zamkowej	

		Pomnik ten wzniesli.			
WKOPWiM 1/26	Tablica poświęcona poległym żołnierzom 11 Pułku Piechoty w Będzinie granit	W tym miejscu w 1923 roku wmurowano tablicę pamiątkową z nazwiskami żołnierzy 11 Pułku Piechoty w Będzinie poległych w wojnie 1920-21 Cześć ich pamięci. 15 VIII 2000 Społeczeństwo Miasta Będzina.	Odsłonięcie nastąpiło 15.08.2000 r. fundator: Urząd Miejski w Będzinie	Nowy cmentarz na Górze Zamkowej. Tablica umiejscowiona jest na prawo od głównej bramy.	
WKOPWiM 1/25	Metalowy krzyż wraz z tabliczkami Odlew z brązu	Katyń Pomóż przebaczyć 1940 Kozielsk Ostaszków Starobielsk Golgota Wschodu Fund: Parafia Syberka Będzin Ofiary zsyłek Łagry sybirskie Łagry jakuckie Ofiary z AK Ofiary UB i SB Ks. J. Popiełuszko	24.05.1997 r. Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Nawiedzenia NMP. Zezwolenie na budowę kościoła zostało wydane przez Urząd Wojewódzki 14.10.1980 r. Krzyż znajduje się na ścianie w/w kościoła.	Będzin, osiedle Syberka	
WKOPWiM 1/24	Pomnik piaskowiec Figura żołnierza na wysokim postumencie	1939 ZA UDZIAŁ W WOJNIE OBRONNEJ OJCZYŻNA	Brak danych Z uzyskanych informacji: pomnik powstał dzięki staraniom Urzędu Miasta w Sosnowcu.	Cmentarz Komunalny w Będzinie ul. 27 Stycznia	

WKOPWiM 1/23	Tablica upamiętniająca fundatorów liceum granit	W budynku mieściło się gimnazjum dla żydowskich uczniów z Zagłębia ufundowane przez rodzinę Furstenbergów W początkach okupacji niemieckiej w 1939 r. gimnazjum zostało zamknięte	Odsłonięcie nastąpiło 1 września 1993 roku. Urząd Miejski w Będzinie Przed II wojną światową bogata rodzina Furstenbergów sfinansowała wybudowanie liceum dla młodzieży żydowskiej z Będzina i okolic. W 1939 r. gimnazjum zostało zamknięte. Po wojnie stało się Państwowym Liceum im. H. Sawickiej.	Liceum mieści się w Będzinie przy ul. Teatralnej. Tablica została wmurowana w klatce schodowej szkoły.	
WKOPWiM 1/22	Pomnik granit	Pamięci bohaterów pomordowanych w hitlerowskich obozach koncentracyjnych P. Z. B. W. P.	Brak danych Podobno w miejscu tym zaraz po wojnie znajdowała się tablica o podobnej treści.	Cmentarz przy ul. Różyckiego w Grodźcu	
WKOPWiM 1/21	Pomnik granit	Poległym za wolną Polskę Towarzystwo Przyjaciół Będzina 11.11.1995.	Październik 1995 rok. Autor: dr inż. arch. Romuald Malina Projekt orła: Eugeniusz Samek Pomysłodawcą oraz głównym inicjatorem pomnika było Towarzystwo Przyjaciół Będzina. Wykonanie sfinansowało Towarzystwo i sponsorzy. W miejscu tym stał pomnik poświęcony poległym w wojnie polsko – rosyjskiej w 1920 r. Pomnik postawiono w 1933 roku i zburzono w okresie II wojny światowej.	Centrum miasta Plac 3-go Maja	

WKOPWiM 1/20	Obelisk piaskowiec	NIEZNAHEMU ŻOŁNIERZOWI GRODŹCZANIE DN. 19.VII.1925 R.	Odślonięcie nastąpiło 3 maja 1997 roku. Projekt: dr inż. arch. Romuald Malina Tablica z 1925 roku odnaleziona w trakcie remontu Szkoły Podstawowej nr 3. Decyzją Towarzystwa Przyjaciół Grodzka postanowiono postawić obelisk.	Będzin–Grodziec ul. Barlickiego	
WKOPWiM 1/19	Grób wojenny bezimiennego uczestnika Powstania Styczniowego 1863 r.	Brak	Materiał fotograficzny znajdujący się w poprzednich opracowaniach wskazuje na grób bojowników o pokój wolność socjalizm ZBOWID 1905 -1945. Wg oświadczenia administratora cmentarza pana Marka Łyszczarza wspomnianego grobu brak. Obok grobu Walentego Walasa wskazał na grób powstańca z 1863 r. Wojciecha Podrygały - grób rodzinny	Cmentarz przy parafii Św. Trójcy	
WKOPWiM 1/18	Kwaterna groby wojenne obmurowane z krzyżami o łącznej powierzchni 132 m kw.	W tym miejscu w 1923 roku wmurowano tablicę pamiątkową z nazwiskami żołnierzy 11 Pułku Piechoty w Będzinie poległych w wojnie 1920-1921 Cześć ich pamięci 15 VIII 2000 Społeczeństwo Miasta Będzina	1921-1922 brak danych	Cmentarz przy parafii Św. Trójcy	
WKOPWiM 1/17	Grób wojenny Płyta kamienna	32-OM ZAMORDOWANYM PRZEZ HITLEROWCÓW WRZESIEŃ 1939	1942-1952 brak danych	Cmentarz przy parafii Św. Trójcy	

WKOPWiM 1/16	Kapliczka Kamień	Tadeuszowi Kościuszce Grodzieczanie 1817-1917 Odnowił Zw. Weter. Powst. Śląskich w Grodźcu 1949	Prawdopodobna data 1917 rok. Kapliczka postawiona prawdopodobnie z okazji 100-lecia śmierci Tadeusza Kościuszki, która miała miejsce w 1817 roku w Szwajcarii.	Przy ul. Barlickiego na granicy Grodźca i Wojkowic	
WKOPWiM 1/15	Figura – pomnik kamień upamiętnia miejsce pochowania powstańców 1863 r.	Królowo Korony Polskiej Módl się za Nami	Prawdopodobnie okres międzywojenny. Jest to figura upamiętniająca miejsce po- chowania powstańców 1863 roku. Figura ta znajdowała się prawdopodobnie bliżej dworca. Upamiętnia stoczoną bitwę 5 maja 1864 roku.	Na Placu Kolei Warszawsko - Wiedeńskiej, naprzeciwko dworca kolejowego	
WKOPWiM 1/14	Tablica poświęcona Janowi Dormanowi twórcy i wieloletniemu dyrektorowi Teatru Dzieci Zagłębia	Janowi Dormanowi Artyście Teatru i Przyjacielowi Dzieci. Towarzystwo Przyjaciół Będzina 25. 3. 1992	Odślonięcie tablicy nastąpiło 26 marca 1992 roku. Towarzystwo Przyjaciół Będzina Projekt: Eugeniusz Samek Jan Dorman był założycielem Teatru Dzieci Zagłębia oraz jego wieloletnim dyrektorem. Twórcą szeroko znanym poza granica-mi Będzina.	Na ścianie w holu Teatru Dzieci Zagłębia	
WKOPWiM 1/13	Tablica na budynku granit	W budynku mieścił się sierociniec dla żydowskich dzieci. W czasie niemieckiej okupacji urządzono w nim punkt zborny dla wysiedlonych Żydów. W 1943 r. sierociniec zlikwidowano.	1 września 1993 roku. Urząd Miejski w Będzinie W okresie przed II wojną światową istniał w tym budynku sierociniec dla żydowskich dzieci. W czasie wojny był to punkt zborny dla wysiedlonych Żydów. Po wojnie został zaadaptowany na Szpital	Na budynku przy ul. Sienkiewicza 17 w Będzinie	

			Dziecięcý nr III w Będzinie.		
WKOPWiM 1/12		<i>Wykreślono z ewidencji na podstawie stanowiska IPN co do charakteru różnych organizacji czy instytucji komunistycznych.</i> Pomnik usunięto w 2018 r.			
WKOPWiM 1/11	Obelisk z tablicą upamiętniający więźniów KL Auschwitz podobozu w Łagiszy. kamień	Pamięci więźniów podobozu oświęcimskiego w Łagiszy zamordowanych w latach 1941-1945 Społeczeństwo dzielnicy Łagisza	Odślonięcie obelisku nastąpiło 1 września 1989 r. Elektrownia Łagisza Projekt: Czesław Haczekiewicz W latach 1941-1945 na terenie Łagiszy – obecnie Elektrowni Łagisza znajdował się podobóz Łagisza podporządkowany obozowi koncentracyjnemu Auschwitz III. W roku 1941 na terenie ówczesnego podobozu podjęto wstępne roboty. Wydawnictwo Państwowego Muzeum Oświęcim-Brzezinka: „Auschwitz Nazistowski Obóz Śmierci” podaje, że w okresie IX 1943 r. w Łagiszy trwała budowa elektrowni cieplnej „Wal-ter”. Zajmowała się nią firma Energie-Versorgung Oberschleisen AG. Przy budowie pracowało ok. 1000 więźniów.	Ul. Pokoju przy PKE Elektrownia Łagisza	
WKOPWiM 1/10	Tablica upamiętniająca szer. Edwarda Janasa ps. „Kali” partyzanta Zagłębiowskiej Brygady GL. PPS/AL, poległego za Ojczyznę 19.12. 1943 r. kamień	W tym miejscu - w dniu 19.12.1943 r. poległ w walce zbrojnej z hitlerowskim okupantem partyzant zagłębiowskiej brygady GL-PPS/AK Edward Janas PS „Kali” Cześć jego pamięci W 50 rocznicę śmierci – w dowód pamięci Społeczeństwo M. Będzina	Odślonięcie tablicy nastąpiło 30 maja 1993 roku. Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych w Będzinie. W tym miejscu zginął w zbrojnym starciu z żandarmerią niemiecką Edward „Kali” Janas, żołnierz GL. PPS/AL. Potyczka miała miejsce 19 grudnia 1943 r.	Mur okalający Muzeum Zagłębia – Pałac Mieroszewskich, ul. Świerczewskiego 15	

WKOPWiM 1/09	Tablica upamiętniająca 40 obywateli Będzina narodowości żydowskiej i polskiej zamordowanych przez hitlerowców 9.IX. 1939 r. metal	Pamięci 40 obywateli będzińskich narodowości żydowskiej i polskiej zamordowanych przez hitlerowskich barbarzyńców 9 września 1939 r. na dziedzińcu dawnego Starostwa. Społeczeństwo Miasta Będzina 1987	Odsłonięcie tablicy nastąpiło 25 września 1988 roku. PPP „Prodryn Metalowy” i Huta „Będzin” W dniu 9 września 1939 r. Niemcy rozstrzelali w tym miejscu 40 zakładników – mieszkańców miasta. Ludzie ci byli oskarżeni o rzekome podpalenie synagogi w Będzinie.	Będzin, ul. Sączewskiego, siedziba „Getin” Banku	
WKOPWiM 1/08		Wykreślono z ewidencji na podstawie stanowiska IPN co do charakteru różnych organizacji czy instytucji komunistycznych. Pomnik usunięto 13 lipca 2016 r.			
WKOPWiM 1/07		Usunięto na postawie pisma Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa z 11 lutego 2016 r. Tablicę usunięto w lipcu 2016 r.			
WKOPWiM 1/06	Pomnik upamiętniający spalenie synagogi i śmierć mieszkańców miasta granit	Pamięci Żydów-obywateli miasta Będzina i okolicy zamordowanych przez hitlerowców w okresie II wojny światowej. Towarzystwo Przyjaciół Będzina Pomnik ten ufundowało na miejscu synagogi spalonej przez okupanta w nocy z 8-9 września 1939 r. Niech będzie on symbolem pamięci o tych tragicznych latach bezprawia, okrucieństwa i przemocy. Niech stanie się też symbolem odrodzenia i pojednania narodów wolnych żyjących w pokoju i braterstwie.	Odsłonięcie nastąpiło 1 września 1993 r. Towarzystwo Przyjaciół Będzina Projekt: dr inż. arch. Romuald Malina We wrześniu 1939 roku zaraz po wkroczeniu wojsk niemieckich do miasta, żandarmeria niemiecka spędziła mieszkańców miasta wyznania mojżeszowego do synagogi i okolicznych domów. Cały teren został otoczony przez wojsko i podpalono domy i synagogę.	Na skwerze pod Zamkiem przy Alei Kołłątaja w Będzinie (na miejscu dawnej synagogi)	
WKOPWiM 1/05	Tablica upamiętniająca Księdza Prałata Mieczysława Zawadzkiego granit	Dla uczczenia pamięci Ks. Prałata Mieczysława Zawadzkiego – Sprawiedliwego Wśród Narodów Świata, który 8.9.1939 r. w czasie pożaru podpalonej przez Niemców synagogi uratował Żydów, otwierając im bramy kościoła. Od Żydów Będzina	Odsłonięcie tablicy nastąpiło 1 września 1993 roku. Urząd Miejski w Będzinie 8 września 1939 roku Niemcy spędzili do synagogi i okolicznych domów mieszkańców Będzina wyznania mojżeszowego. Wojsko otoczyło cały	Na murze, okalającym Kościół Św. Trójcy.	

			teren i podpaliło okoliczne domy i synagogę, a do uciekających ludzi strzelano. Ksiądz Zawadzki otworzył drzwi kościoła, którym to czynem uratował część uciekających ludzi.		
WKOPWiM 1/04	Kolumna zwieńczona krzyżem i tablicą upamiętniającą pobyt Jana III Sobieskiego w Będzinie, w drodze pod Wiedeń. W źródłach historycznych nazywana figurą „Bożej męki”	W podziękę Bogu przez Maryję za Wiktorię Wiedeńską - w 1863 roku pod wodzą Króla Jana III Sobieskiego. - W 300 rocznicę pobytu króla w Będzinie w drodze pod Wiedeń. Będzinianie 1983	Kolumna powstała najprawdopodobniej w XVIII wieku jako uświetnianie szlaku przemarszu wojsk króla Jana III Sobieskiego na Wiedeń. W 1983 roku na kolumnie umieszczono tablicę z napisem upamiętniającą 300 rocznicę pobytu Króla w Będzinie.	Skwer przy Alei Kołłątaja w Będzinie.	
WKOPWiM 1/03		<i>Usunięto na podstawie Oświadczenia Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa o stanie i statusie rosyjskich miejsc pamięci w Polsce z 13 października 2015 r.</i>			
WKOPWiM 1/02		<i>Wykreślono z ewidencji na podstawie stanowiska IPN co do charakteru różnych organizacji czy instytucji komunistycznych.</i>			
WKOPWiM 1/01	Pomnik ku czci poległym w czasie II wojny światowej piaskowiec	„Poległym w walce o wyzwolenie spod hitleryzmu”	Brak danych	Będzin-Łagisza ul. Krótka i Pokoju	